

De *Kunst*Krant

Informatiekrant voor beeldende kunst

www.kunstkrant.com

NEEM
MEE!

GALERIE BONNARD 40 JAAR

In dit nummer o.a.

- *Galerie Bonnard, 40 jaar Modern Realisme in Nuenen*
- *Reizen en thuiskomen in Centraal Museum Utrecht*
- *De kosmos van Ewald Mataré in thuisstad Kleve*
- *Made in China: massaal en ook verfijnd*
- *Maskerade in Het Depot Wageningen: expositie met veel gezichten*
- *Gebreide verhalen van Boukje Kemper verbonden aan de Beemster*

Kunst en cultuur in het interbellum

De Gemeenschap 100 jaar

In januari 1925 verschijnt het eerste nummer van tijdschrift *De Gemeenschap*, met een houtsnede van Henri Jonas op het omslag, Christus tussen rokende fabrieksschoorstenen. Hiermee wordt de trend van het maandblad gezet: kunst, sociaal bewogen en modern katholiek. Er is niet alleen aandacht voor beeldende kunst, maar ook voor literatuur, architectuur, muziek, toneel en film. De eerste redactie bestaat uit jonge intellectuelen, allemaal twintigers uit Utrecht: Jan Engelman, dichter en kunstrecensent, onderwijzer Henk Kuitenbrouwer en architect Willem Maas.

Het tijdschrift geeft een gezicht aan de kunststromingen in de jaren '20 en '30. Naast tijdschriften als *De Stijl* en *Wendingen* is *De Gemeenschap* van groot belang voor het modernisme in Nederland. Expressionisme en constructivisme zijn inspiratiebronnen, en in de periode 1930-1934 ook de Nieuwe Zakelijkheid, met fotografie. Begonnen met 200 abonnees groeit het aantal tot 1700 in 1934. *De Stijl* had er niet meer dan 200.

Ruim 16 jaar maakt maandelijks een kunstenaar een illustratie of

ontwerp voor het omslag. Expressionistische kunstenaars als Jozef Cantré, Charles Eyck en Otto van Rees. De architecten Gerrit Rietveld, Sybold van Ravesteyn en Willem Maas leveren constructivistische ontwerpen. Meesterdrukker Charles Nypels uit Maastricht maakt veel omslagontwerpen.

Ook in 1925 start men een uitgeverij onder dezelfde naam. In het fonds schrijvers als H. Marsman, F. Bordewijk, Paul van Ostaïjen, Joseph Roth, Albert Kuyle, Jan Engelman, Anton van Duinkerken, Albert Helman. Door artikelen over levensbeschouwing, maatschappij en politiek ontstaan regelmatig conflicten met de katholieke kerk. Vanaf 1934 neemt dit soort artikelen toe. Er is veel aandacht voor de Spaanse Burgeroorlog. De redactie sympathiseert met de Republikeinen, de katholieke kerk en pers met Franco. De redactie neemt steeds duidelijker stelling tegen nationaalsocialisme en antisemitisme. In september 1941 verschijnt het laatste nummer. Het oktobernummer wordt gedrukt, maar door de bezetter in beslag genomen en vernietigd.

Tentoonstellingen en meer

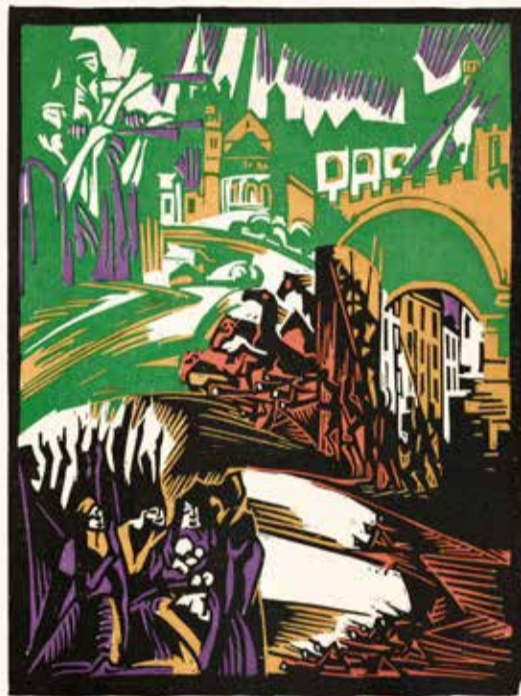
Van januari tot en met juni vierentacht instellingen 100 jaar *De Gemeenschap*, op initiatief van Lex van de Haterd: De Wieg Deurne, Catharijneconvent Utrecht, Kunsthandel Pygmalion Maarssen, Stichting Nobilis centrum voor prentkunst Fochteloo, Literatuurmuseum Den Haag, Salon Saffier Utrecht, Vereniging Oud-Utrecht en het Oude Stadhuis Utrecht. Naast tentoonstellingen zijn er lezingen en work-

Leo Gestel, omslag *De Gemeenschap*, 1938.

Edgar Tytgat, *De vlucht naar Egypte*.

Henri Jonas, *La prophétie de Noël*.

shops, die hier niet allemaal apart worden genoemd, zie daarvoor www.100jaarDeGemeenschap.nl.

Beeldende kunst

- **Oude Stadhuis Utrecht, Vereniging Oud-Utrecht**, 9 t/m 30 januari: tentoonstelling omslagen *De Gemeenschap*. In juni verschijnt een themanummer van het tijdschrift van Oud-Utrecht.
- **De Wieg, Deurne**, 19 januari t/m 15 juni: Hendrik Wiegersma & *De Gemeenschap*. Over de bijdragen van Wiegersma en bevriende kunstenaars. Van sommigen, zoals Otto van Rees en Joep Nicolas, is aan *De Gemeenschap* gerelateerd werk te zien. Van Wiegersma's Limburgse vrienden Henri Jonas, Joep Nicolas en Charles Eyck worden omslagen en tekeningen getoond. Speciale aandacht krijgen Leo Gestel en de architecten Gerrit Rietveld, Sybold van Ravesteyn en Willem Maas.
- **Pygmalion Maarssen**, 8 februari t/m 30 maart: *De Kunst van De Gemeenschap*, werk van direct of indirect betrokken kunstenaars, zoals Otto van Rees, Charles Eijck, Leo Gestel en Jan Toorop. Beelden van Jozef Cantré, Mari Andriessen, Pieter d'Hont en Moïsses Kogan. Enkele werken zijn afkomstig uit de nalatenschap van galeriehouster Annie van der Meijden-Bakker, die een relatie had met Jan Engelman. Uitgaven van *De Gemeenschap* liggen ter inzage. Daarnaast zijn er voorwerpen voor de Heilige Mis, van onder anderen Hans Mengelberg, Roger Guérin en Jan Noyons.
- **Catharijneconvent, Utrecht**, 22 februari t/m 15 juni, *Tussen hemel en oorlog*. Hoe kunstenaars in het interbellum zoeken naar vernieuwing en zingeving, en zich daarbij verenigen. Het leidde tot nieuwe stijlen en stromingen. Een van die collectieven is *De Gemeenschap*, dat een onderdeel is van deze expositie. Met werk van onder anderen Joep Nicolas, Kandinsky, Charley Toorop, Sluïjters, Beckmann, Zadkine en Mondriaan.

Jozef Cantré, *De timmerman*.

- **Stichting Nobilis, centrum voor prentkunst, Fochteloo**, 12 januari t/m 1 juni, *De Gemeenschap en zoveel meer*. Vormgeving en illustratievoorziening door *De Gemeenschaps*-kunstenaars. Bijzondere tijdschrift- en boekomslagen. Origineel werk van grafici die meewerkten aan het tijdschrift, zoals Victor Stuyvaert, Charles Eijck, Joep Nicolas, Otto van Rees, Henri Jonas en Nelly Degouy. Veel werk van Jozef Cantré. Via hem is de link gelegd met de Vlaamse *De Vijf*, grafici waartoe naast Jozef behoren zijn broer Jan Frans Cantré, Henri van Straten, Joris Minne en Frans Masereel. Bijna alles van het getoonde werk is recent geschonken door Hans Rikken. Ook grafiek van HAP Grieshaber (1909-1981) is door Rikken overgedragen. Daarvan is gelijktijdig een tentoonstelling in Fochteloo. Met twee nieuwe Nobilis-cahiers en een uitvoerig randprogramma.

Literatuur

- **Literatuurmuseum, Den Haag**, vanaf januari. Online-museum LiteratuurLab: vormgeving, vrouwelijke auteurs, vergeten dichters, positie van *De Gemeenschap*. Fysieke expositie: o.a. brieven, manuscripten en typoscripten. Tevens een lezing. In 1986 bracht het museum het Schrijversprentenboek over *De Gemeenschap* uit, dat online via de site van het museum te raadplegen is.
- **Salon Saffier, Utrecht**: tentoonstelling, stadswandelingen, lezingen. 22 januari t/m 22 februari: *Getekend: Jan Engelman*. Door Engelman gesigeneerde opdrachtexemplaren voor vrienden, familieleden, journalisten, kunstenaars en literatoren. Documenten over leven en werk. Correspondentie, o.a. met Nypels. De Toonkamer, Oudegracht 341, Engelmans woon- en werkplek. 23 maart: wandeling langs *De Gemeenschap*-plekken. Lezingen: 13 april *De Gemeenschap* internationaal, o.a. Joseph Roth; 18 mei Albert Kuyle.

■ Voor openingstijden, agenda lezingen, workshops en activiteiten: www.100jaarDeGemeenschap.nl.